

BADANIA

EKSPERTYZY

REKOMENDACJE

JACEK KUCHARCZYK, AGNIESZKA ŁADA-KONEFAŁ

POLSKIE I NIEMIECKIE SPOJRZENIE NA ROSYJSKĄ AGRESJĘ PRZECIWKO UKRAINIE

BAROMETR POLSKA-NIEMCY
RAPORT Z BADAŃ
CZERWIEC 2023

INSTYTUT SPRAW
PUBLICZNYCH

JACEK KUCHARCZYK, AGNIESZKA ŁADA-KONEFAŁ

**POLSKIE I NIEMIECKIE
SPOJRZENIE NA ROSYJSKĄ
AGRESJĘ PRZECIWKO
UKRAINIE**

BAROMETR POLSKA-NIEMCY
RAPORT Z BADAŃ
CZERWIEC 2023

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH

Program Polityki Europejskiej i Migracyjnej

Niniejsza publikacja powstała w ramach projektu „Barometr Polska – Niemcy 2023”, realizowanego wspólnie przez Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut (Niemiecki Instytut Spraw Polskich), Fundację Konrada Adenauera w Polsce i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Dane przywoływane w niniejszej publikacji pochodzą z wcześniejszych edycji badań, realizowanych jako współpraca następujących partnerów:

2020, 2021, 2022: Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut, Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

2019: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

2018: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera, Körber-Stiftung

2013 i 2016: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Bertelsmanna

2000–2012, 2015, 2017: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera

Konsultacje statystyczne: dr Dariusz Przybysz

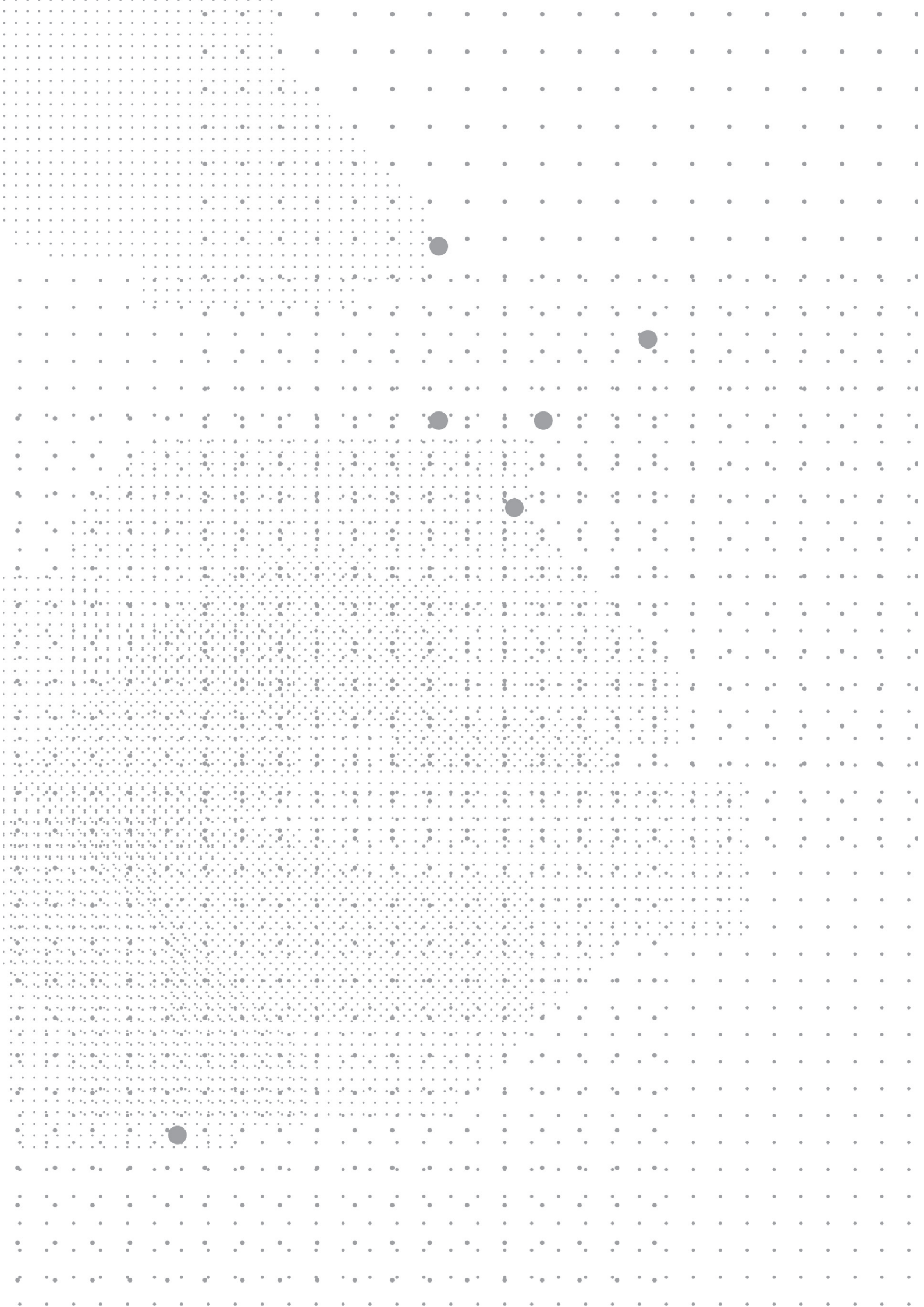
© Copyright by Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut,
Warszawa–Darmstadt 2023

Fundacja Instytut Spraw Publicznych
ul. Szpitalna 5/22, 00-031 Warszawa
tel. (48) 22 556 42 60; isp@isp.org.pl; www.isp.org.pl

Deutsches Polen-Institut
Residenzschloss / Marktplatz 15
64283 Darmstadt
tel. (49) 6151 4202 0, info@dpi-da.de, www.deutsches-polen-institut.de

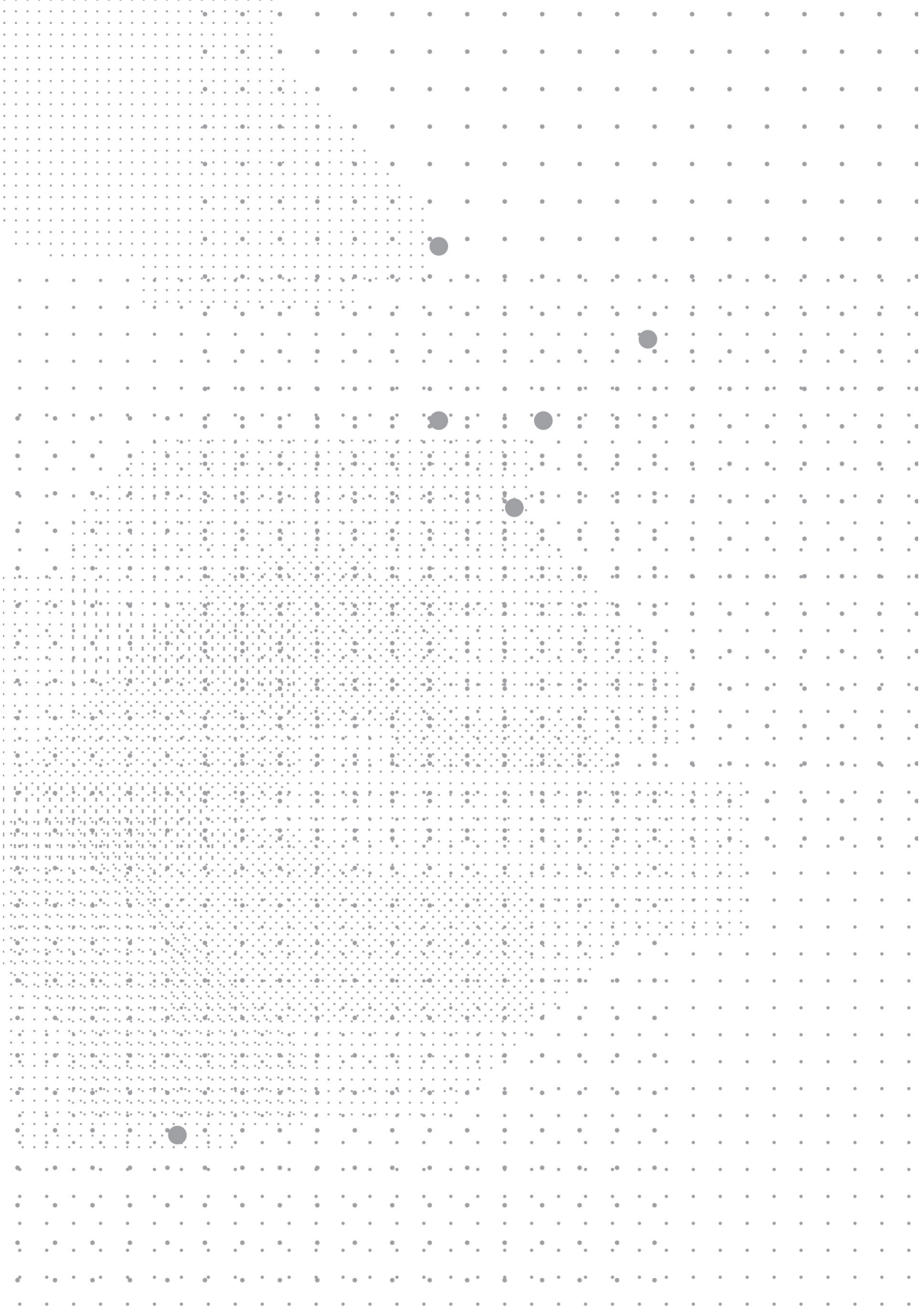

Główne wnioski	5
Wstęp	7
Poparcie dla działań podjętych w związku z rosyjską agresją na Ukrainę	9
Ogólna ocena dotychczasowego wsparcia dla Ukrainy	13
Obawa przed Rosją	17
Opinie o wzmocnieniu niemieckiej armii	21
Postrzeganie pozycji Polski i Niemiec w polityce europejskiej i międzynarodowej po wybuchu wojny w Ukrainie	25
Trudności w ocenie polityki drugiego kraju	29
Uwarunkowania opinii w Polsce i w Niemczech	31
Metodologia	33

- ▶ Zarówno Polacy jak i Niemcy w większości popierają różne typy działań podejmowanych przez Polskę i Niemcy w celu wsparcia Ukrainy (sankcje gospodarcze, przyjmowanie uchodźców, odejście od zakupów rosyjskiego gazu i ropy, dostarczanie Ukrainie broni).
- ▶ Poparcie dla tych działań jest obecnie niższe niż w marcu 2022 roku, ale wyższe niż przed 24 lutego 2022. Polskie poparcie jest we wszystkich przypadkach wyższe niż niemieckie.
- ▶ Tendencje w ocenach zakresu działań własnego rządu na rzecz wsparcia Ukrainy są podobne w Polsce i Niemczech. Największe grupy badanych uznają, że wsparcie to jest odpowiednie, po jednej trzeciej, że zbyt duże, a jedynie niewielki i identyczny odsetek postrzega je za zbyt małe.
- ▶ W obu krajach spadło – w porównaniu z marcem 2022 roku – poczucie zagrożenia militarnego, politycznego i gospodarczego ze strony Rosji. W Polsce jest ono wyższe niż w Niemczech, podobnie jak przed pełnoskalową napaścią Rosji na Ukrainę. W marcu 2022 roku poczucie tego zagrożenia w obu krajach było niemal identyczne.
- ▶ Polacy i Niemcy są podobnie podzieleni w ocenach, czy w Niemczech rzeczywiście zachodzi epokowa zmiana w podejściu do polityki bezpieczeństwa.
- ▶ Polacy i Niemcy są zgodni, że silniejsza Bundeswehra zwiększy bezpieczeństwo Polski i innych sojuszników Niemiec. Rozkład odpowiedzi jest niemal identyczny w obu krajach i nie zmienił się w istotny sposób od roku.

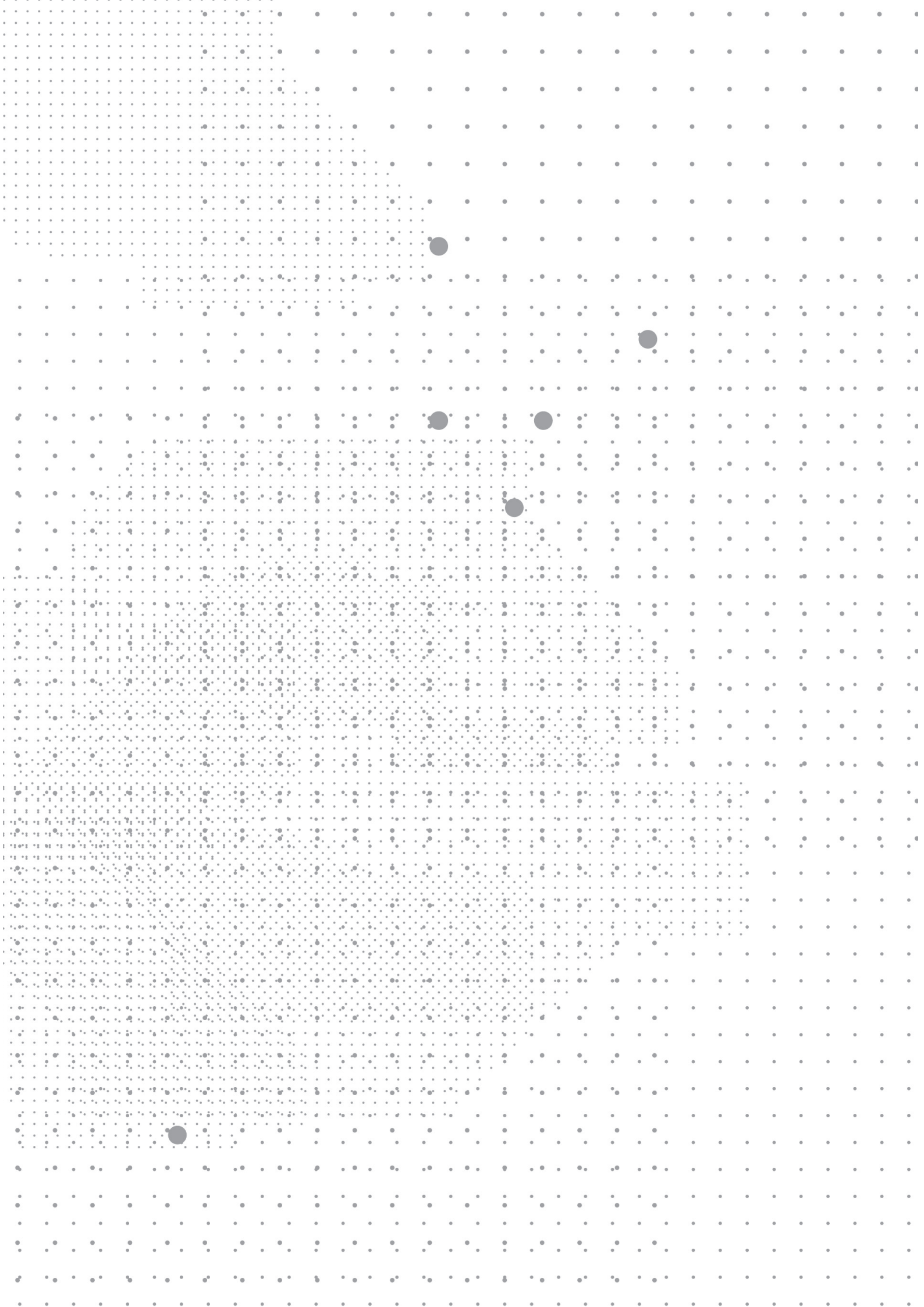

Barometr Polska-Niemcy, czyli reprezentatywny sondaż opinii publicznej, od ponad dwudziestu lat bada wzajemne postrzeganie się Polaków i Niemców, ale także wskazuje na podobieństwa i różnice w podejściu obu społeczeństw do kluczowych kwestii polityki europejskiej i bezpieczeństwa. W wielu odsłonach Barometru pytaliśmy w związku z tym o stosunek do Rosji i polityki wschodniej. Od 2022 roku pytania te nabrały szczególnego znaczenia. Badanie w 2022 roku zakończyło się w terenie dokładnie na dzień przed rosyjskim atakiem na Ukrainę. W pozyskanych odpowiedziach widać było wyraźnie różne spojrzenia Polaków i Niemców na Rosję i potencjalną pomoc Ukrainie. W sondażu¹, który przeprowadziliśmy dodatkowo miesiąc po wybuchu pełnoskalowej wojny, na skutek bezpośredniej konfrontacji z doniesieniami z frontu i z ukraińskich miejscowości, w których rosyjski agresor dokonywał zbrodni, stanowiska te bardzo się zbliżyły. Kraje Unii Europejskiej i inne państwa zaczęły zaś podejmować szereg działań, mających na celu ukaranie Rosji i wsparcie Ukrainy. Polska przyjęła rzesze ukraińskich uchodźców, którzy wraz z upływem czasu zaczęli przemieszczać się także w dużych liczbach do Niemiec. Sama zaś wysyłając Ukrainie broń, stała się jednocześnie terenem, przez który docierają dostawy sprzętu wojskowego na Ukrainę. Niemcy musiały w stosunkowo krótkim czasie zrewidować swoje niechętnie podejście do dostarczania broni w regiony konfliktu oraz zmienić politykę wobec Rosji.

Wszystko to – opisane powyżej jedynie hasłowo i niepełnie – miało naturalny wpływ na wzajemny wizerunek Polaków i Niemców oraz ich opinie o podejmowanych wobec wojny działaniach. Oczywiście było, że w miarę upływu czasu będziemy się wszyscy „oswajać” z toczącą się wojną, co wpłynie na podejście do tych środków. Sposób informowania opinii publicznej i komentowania polityki drugiego państwa musiał zaś odcisnąć piętno na wizerunku kraju sąsiada. Stąd część pytań z edycji Barometr Polska-Niemcy 2023 poświęciliśmy właśnie tym zagadnieniom – częściowo powtarzając pytania z 2022 roku, częściowo formułując nowe, mające na celu lepsze zrozumienie obecnego wzajemnego postrzegania.

¹ Jacek Kucharczyk, Agnieszka Łada-Konefał, Polacy i Niemcy – jak dalecy, jak bliscy, Barometr Polska-Niemcy 2022, Instytut Spraw Publicznych / Deutsches Polen-Institut, Warszawa / Darmstadt 2022.

Poparcie dla działań podjętych w związku z rosyjską agresją na Ukrainę

W obliczu wojny w Ukrainie Polska i Niemcy, podobnie jak USA, Unia Europejska i wiele innych państw, podjęły szereg działań mających na celu wsparcie walczących Ukraińców oraz ukaranie Rosji za jej agresję i zbrodnie wojenne. Szok wywołany faktem ataku Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku spowodował, że poparcie dla działań pomocowych oraz sankcji wobec Rosji było zimą 2022 roku bardzo wysokie.

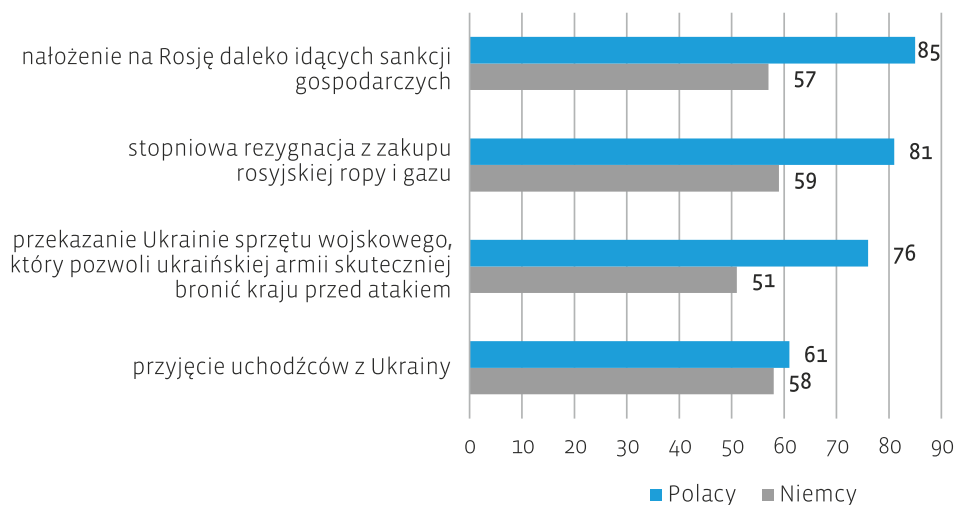
W obu krajach wraz z upływem czasu postawy społeczne uległy ewolucji. Wprawdzie Polacy i Niemcy w większości (w Polsce – zdecydowanej większości) popierają działania podjęte przez rządy obu krajów w związku z rosyjską agresją na Ukrainę w lutym 2022 roku, ale we wszystkich przypadkach poparcie społeczne jest niższe niż w marcu 2022, a więc tuż po wybuchu pełnoskalowej wojny (od 5 do 16 punktów procentowych w Polsce, od 7 do 21 w Niemczech). Jednocześnie jest także wyższe niż przed samą inwazją rosyjską w lutym 2022 (wówczas pytaliśmy o ewentualne wprowadzenie takich środków). Obecny spadek poparcia wiąże się w obu krajach ze wzrostem zarówno grup przeciwników takich działań, jak i osób niezdecydowanych.

W Polsce największym poparciem cieszy się nałożenie na Rosję sankcji gospodarczych (85%) oraz stopniowa rezygnacja z zakupu rosyjskiej ropy i gazu (81%). Trzy czwarte Polaków jest za wysyłaniem do Ukrainy sprzętu wojskowego. Stosunkowo najrzadziej, ale nadal w większości, Polacy opowiadają się za przyjmowaniem ukraińskich uchodźców (61%).

Odsetki niemieckich wskazań są do siebie bardziej zbliżone. Prawie tyle samo respondentów opowiada się za stopniową rezygnacją z zakupów ropy i gazu, nałożeniem na Rosję sankcji gospodarczych jak i przyjmowaniem uchodźców. Stosunkowo najmniej – ale nadal ponad połowa niemieckich badanych – jest za przekazywaniem Ukrainie sprzętu wojskowego. Tym samym polskie i niemieckie odpowiedzi odbiegają od siebie w trzech przypadkach o 22 do 28 punktów procentowych. Jedynie w kwestii przyjmowania uchodźców poparcie w obu krajach jest niemal identyczne. Tendencje te są więc prawie jednakowe jak w roku ubiegłym.

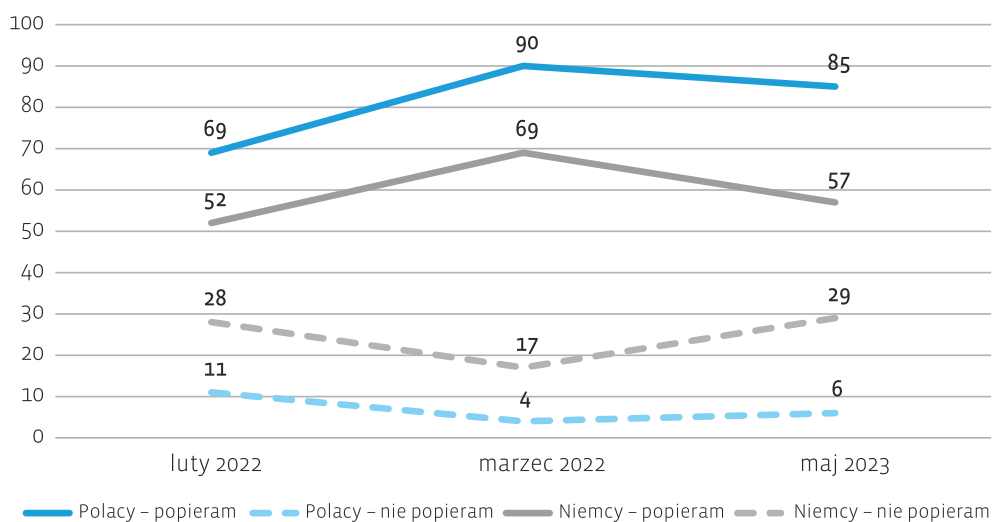
Wszystkie podjęte działania (na każde z pytań odpowiedź „popieram”) popiera ponad połowa Polaków (52%), ale już tylko nieco ponad jedna trzecia Niemców (35%). Nie popiera żadnego jedynie 2% Polaków i 12% Niemców.

Wykres 1: W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje i działania, czy ich nie popiera. Odpowiedzi Polaków i Niemców popierające działania w maju 2023 roku (w %)

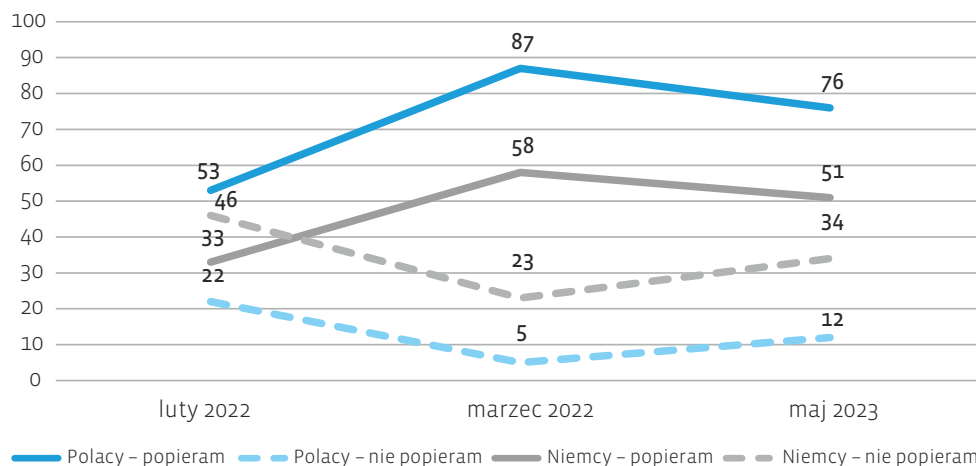
Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Wykres 2: W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje i działania, czy ich nie popiera: nałożenie na Rosję daleko idących sankcji gospodarczych. Odpowiedzi Polaków i Niemców w lutym i marcu 2022 i w maju 2023 roku (w %)

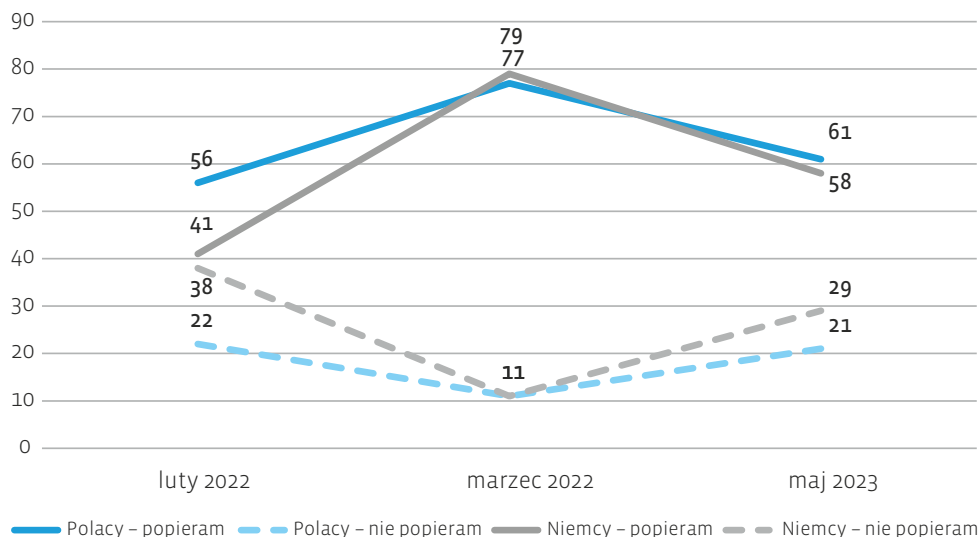
Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Wykres 3: W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje i działania, czy ich nie popiera: przekazanie Ukrainie sprzętu wojskowego, który pozwoli ukraińskiej armii skuteczniej bronić kraju przed atakiem. Odpowiedzi Polaków i Niemców w lutym i marcu 2022 i w maju 2023 roku (w %)

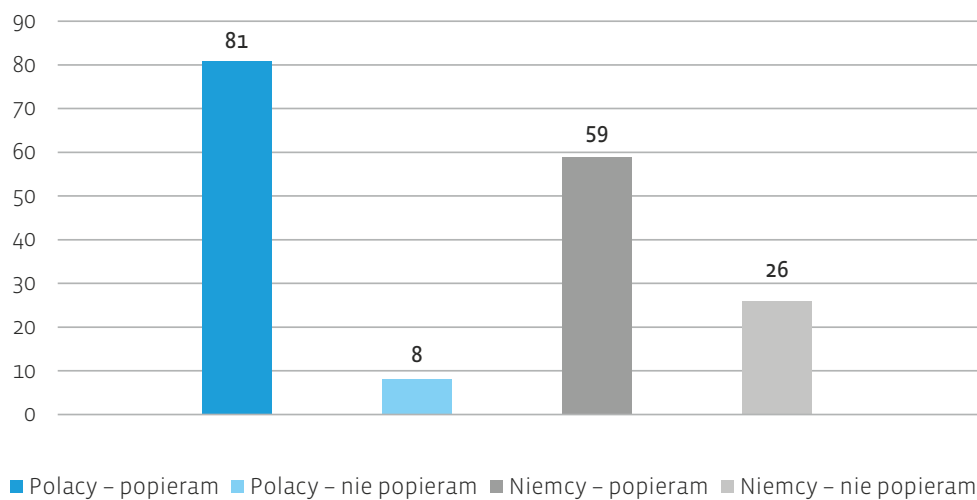
Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Wykres 4: W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje i działania, czy ich nie popiera: przyjęcie uchodźców z Ukrainy. Odpowiedzi Polaków i Niemców w lutym i marcu 2022 i w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Wykres 5: W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje i działania, czy ich nie popiera: stopniowa rezygnacja z zakupu rosyjskiej ropy i gazu. Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

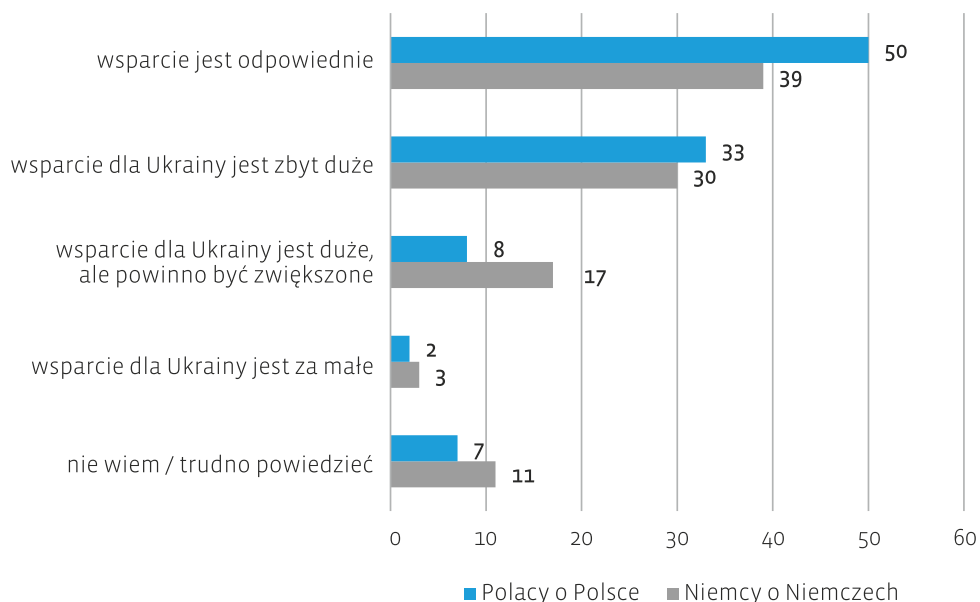

Wsparcie dla Ukrainy przybiera różne formy, różna jest też jego skala. Zakres tej pomocy oceniany jest na tle możliwości i zobowiązań swojego kraju. Wpływa na niego także obawa przed możliwością przeniesienia konfliktu na jego terytorium.

Tendencje w ocenach zakresu działań własnego rządu są w Polsce i Niemczech podobne. Największe grupy badanych uznają, że wsparcie jest odpowiednie, po jednej trzeciej, że zbyt duże, a jedynie znikomy i identyczny odsetek postrzega je za zbyt małe. Oba społeczeństwa różnią jednak odsetki odpowiedzi, że wsparcie rządu swojego kraju jest odpowiednie – uznaje tak połowa Polaków i 39% Niemców oraz że wsparcie jest duże, ale jednocześnie należy je zwiększyć. W tym drugim przypadku uważa tak dwa razy więcej Niemców niż Polaków. Jeśli jednak zsumować liczbę ankietowanych, którzy odpowiedzieli: „wsparcie jest odpowiednie”, „jest duże, ale powinno być zwiększone” oraz „jest za małe”, a których można w związku z tym nazwać zwolennikami tych działań, widać, że ponownie Polacy i Niemcy są sobie bardzo bliscy w opiniach.

Jak można się spodziewać, respondenci w obu krajach, którzy popierają wspomniane w rozdziale powyżej działania (sankcje wobec Rosji, przyjmowanie uchodźców itd.), uważają częściej, niż osoby ich nie popierające, że wsparcie jest odpowiednie. Z kolei osoby, które nie popierają – że jest za duże.

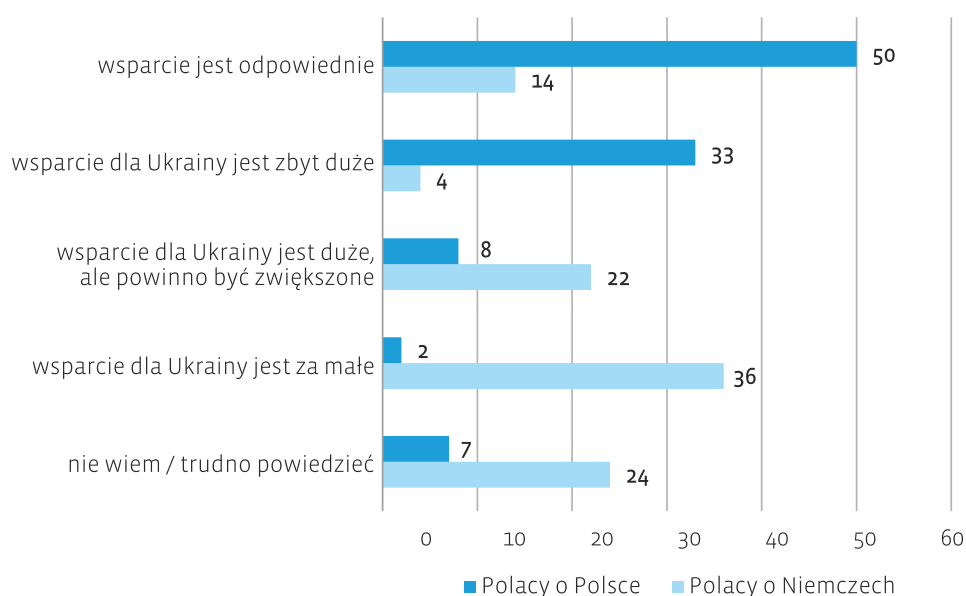
Wykres 6: Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie rządu swojego kraju dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Niemcy od początku trwania konfliktu są w Polsce i innych krajach krytykowane za niewystarczające wsparcie Ukrainy. Krytyka ta wynika częściowo z powolnego procesu decyzyjnego Niemiec, co i kiedy wysłać do Ukrainy, ale i z fatalnej polityki komunikacyjnej rządu federalnego, który – mimo że dostarczał broń – nie informował o tym opinii publicznej. Działania te były w Polsce mocno krytykowane zarówno przez obóz rządzący co wpisywało się w jego antyniemiecką retorykę, jak i przez opozycję. Opinie te dostrzegalne są także w polskim społeczeństwie. **Niemieckie zaangażowanie uznaje za zbyt małe największa grupa Polaków – ponad jedna trzecia (36%), natomiast co piąty polski respondent (22%) uważa, że jest ono duże, ale jednocześnie dostrzega konieczność jego zwiększenia. Inaczej mówiąc, większość Polaków chciałaby, żeby państwo niemieckie udzielało większej pomocy Ukrainie (suma odpowiedzi, że wsparcie jest za małe i że powinno być zwiększone), a jedynie co dziesiąty Polak uważa, że polski rząd powinien zwiększyć tę pomoc.** Potwierdzają to zestawienia odpowiedzi na oba pytania. Według nich osoby, które uważają, że wsparcie Polski jest za duże, dość często uważają, że wsparcie Niemiec jest za małe. Choć opinie, że wsparcie Niemiec powinno być większe (nawet, jeśli jest oceniane jako wysokie), są także stosunkowo częstsze wśród tych, którzy uważają, że wsparcie Polski powinno być zwiększone. Natomiast wśród tych, którzy sądzą, że wsparcie Polski jest za duże, rzadziej zdarzają się odpowiedzi, że wsparcie Niemiec jest za duże, choć i tak odpowiedzi te padają w tej grupie częściej niż w innych.

Wykres 7: Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie polskiego i niemieckiego rządu dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków w maju 2023 roku (w %)

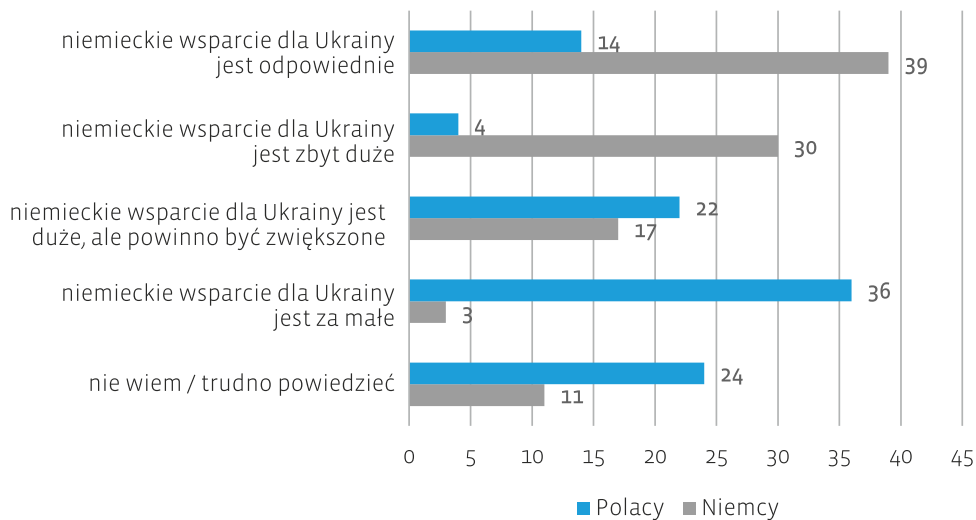

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Zachodzi także zależność – polscy badani popierający podejmowanie różnych działań wspierających Ukrainę, uważają, że wsparcie niemieckie jest zbyt małe lub duże, ale powinno być zwiększone, a Polacy, którzy nie popierają wspomnianych działań, twierdzą, że jest za duże.

Polskie oceny działań niemieckiego rządu różnią się diametralnie od opinii samych Niemców na ten temat. Szczególnie różnicują skrajne odpowiedzi – „za małe”/”za duże”.

Wykres 8: Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie niemieckiego rządu dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

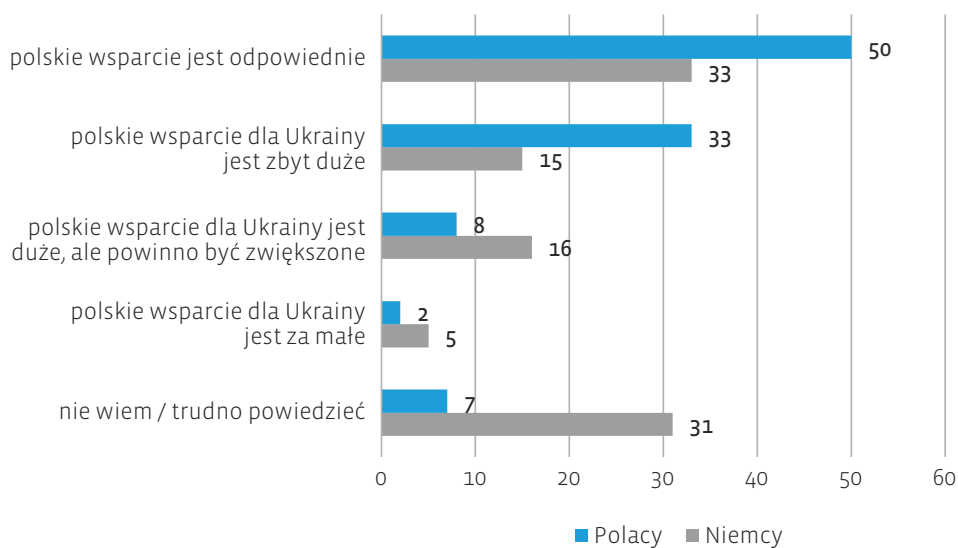
Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Na tym tle różnice w postrzeganiu wsparcia polskiego rządu przez obie grupy badanych wydają się istotnie mniejsze. Jedna trzecia Niemców – największa grupa respondentów – uznaje je za odpowiednie. Dwa razy więcej Niemców niż Polaków uznaje, że polskie wsparcie powinno być zwiększone. Polacy natomiast najczęściej uważają (50%), że polskie wsparcie jest odpowiednie, lub nawet zbyt duże.

W Niemczech oceny obu krajów są często tożsame – duża część respondentów wybiera tę samą ocenę dla zaangażowania Polski i Niemiec.

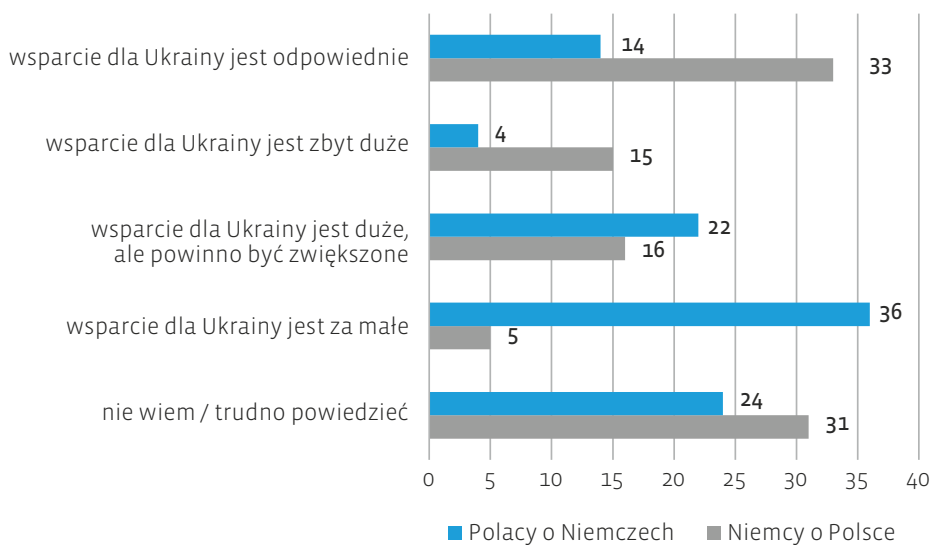
Jeśli zestawimy z kolei odpowiedzi Polaków i Niemców na temat kraju sąsiada, widać pewne tendencje jeszcze wyraźniej: Polacy oceniają niemieckie wsparcie jako zbyt małe i chcą jego zwiększenia. Niemcy mają wobec Polski takie opinie zdecydowanie rzadziej.

Wykres 9: Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie polskiego rządu dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Wykres 10: Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie rządu sąsiedniego kraju dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

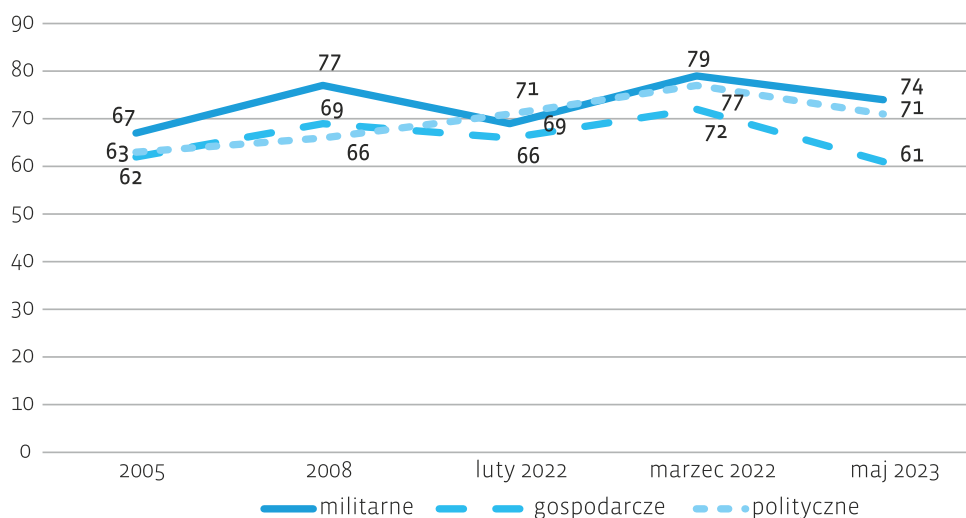
Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Opinie na temat pożądanego wsparcia dla Ukrainy i konieczności sankcjonowania Rosji wiążą się z postrzeganiem tego ostatniego państwa jako zagrożenia dla własnego kraju. Polakom obawy towarzyszyły od lat, a ich odsetek był zawsze stosunkowo wysoki. W Niemczech odsetek opinii, dostrzegających w Rosji potencjalne zagrożenie militarne wzrósł zdecydowanie dopiero po ataku na Ukrainę 24 lutego 2022 roku.

Znacząca większość Polaków nadal dostrzega w Rosji zagrożenie – militarne (74%), polityczne (71%) i gospodarcze (61%). Odsetek badanych, którzy na nie wskazują, zmalał jednak wobec stanu z marca 2022, a więc z pierwszych tygodni po wybuchu pełnoskalowej wojny. W przypadku odczuwanego zagrożenia gospodarczego jest nawet najniższy od początku prowadzenia naszych badań na ten temat. Ta ostatnia zmiana spowodowana jest zapewne rzeczywistym spadkiem uzależnienia od Rosji w dziedzinie importu surowców energetycznych i dotkliwymi skutkami sankcji dla rosyjskiej gospodarki. Na wszystkie trzy zagrożenia wskazuje w swoich odpowiedziach nieco ponad połowa badanych Polaków (52%), a żadnego nie dostrzega, co dziesiąty.

Wykres 11: Czy obawia się Pani (Pan), że Rosja w przyszłości może stanowić dla Polski zagrożenie? Odpowiedzi twierdzące Polaków w 2005, 2008, w lutym i marcu 2022 oraz maju 2023 roku (w %)

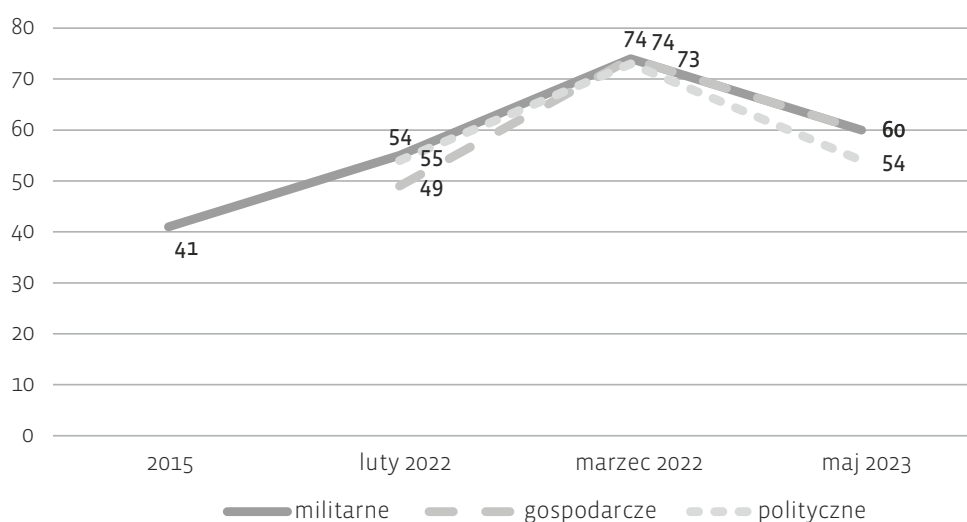

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Także w Niemczech większość badanych jest zgodna, że Rosja to potencjalne zagrożenie we wszystkich trzech badanych obszarach. Przy czym zagrożenie militarne i gospodarcze dostają taką samą liczbę wskazań (po 60%), a dopiero za nimi wskazywane jest zagrożenie polityczne (54%). Różni od polskich także odsetek niemieckich respondentów wyrażających obawy przed Rosją – jest on zdecydowanie niższy niż po polskiej stronie. Tuż po wybuchu pełnoskalowej wojny poziomy te były prawie identyczne.

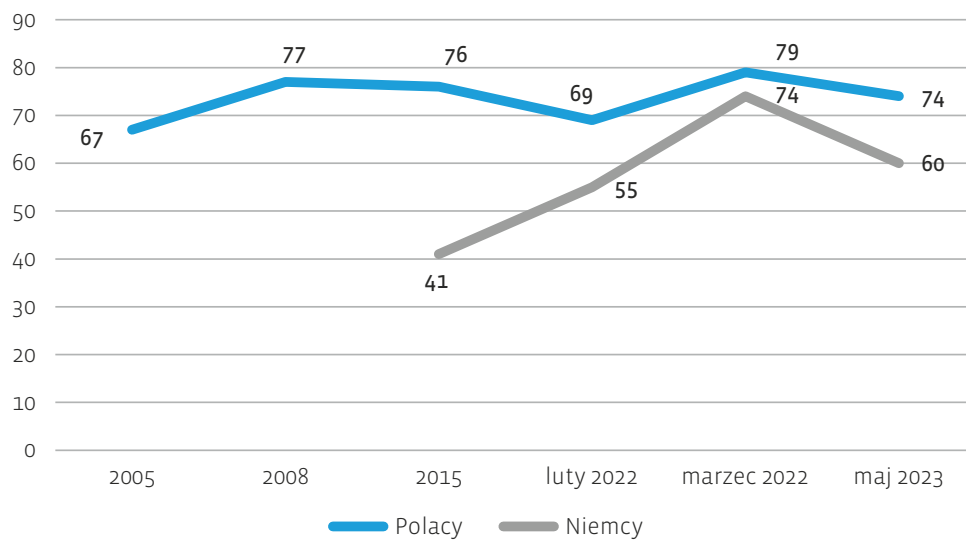
Zagrożenie we wszystkich trzech obszarach dostrzega 38% Niemców, natomiast jego brak – 16%. W obu krajach poczucie zagrożenia militarnego wpływa na opinie o popieraniu podejmowania konkretnych działań, wspierających Ukrainę. Badani wyrażający obawy częściej popierają te działania. Po polskiej stronie brak jest takiej zależności jedynie w odpowiedziach na temat przyjmowania uchodźców (w Niemczech taka zależność występuje).

Wykres 12: Czy obawia się Pani (Pan), że Rosja w przyszłości może stanowić dla Niemiec zagrożenie? Odpowiedzi twierdzące Niemców w 2015 roku, w lutym i marcu 2022 oraz w maju 2023 roku (w %)

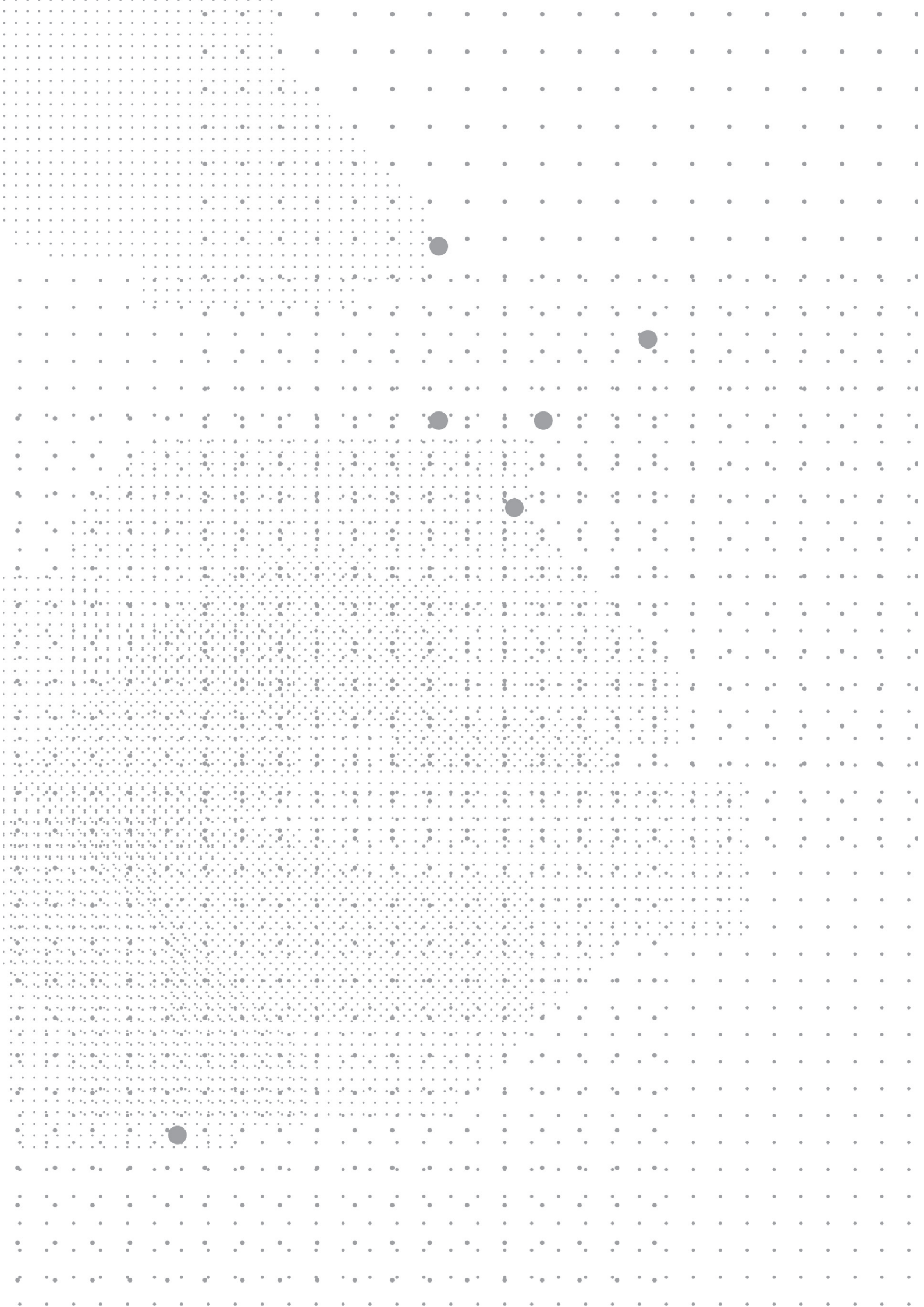

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Wykres 13: Czy obawia się Pani (Pan), że Rosja w przyszłości może stanowić dla Pani (Pana) kraju zagrożenie militarne? Odpowiedzi twierdzące Polaków i Niemców w 2005, 2008 i 2015 roku oraz w lutym i marcu 2022 oraz w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Niemiecka armia przez lata była niedofinansowana, a doniesienia o jej złym stanie wyposażenia niejednokrotnie docierały do niemieckiej i polskiej opinii publicznej. Niektórzy niemieccy politycy, zwłaszcza z kręgów socjaldemokracji, argumentowali swoją niechęć do wzmocnienia Bundeswehry, między innymi, ewentualnymi obawami społeczeństw, które ucierpiały na skutek drugiej wojny światowej w wyniku działań niemieckiego wojska. Badanie przeprowadzone w 2018 roku pokazało, że Polacy nie byli w większości niechętni wzmocnieniu niemieckiego potencjału militarnego. Mimo tego, w polskiej debacie publicznej niektórzy politycy wykorzystywali temat do prowadzenia antyniemieckiej retoryki. Jarosław Kaczyński na wiosnę 2022 roku, po zapowiedziach niemieckiego rządu o zwiększeniu nakładów na armię, mówił: „Czy Niemcy się chcą zbroić przeciw Rosji, czy przeciw nam, to ja nie wiem, ale w każdym razie się zbroją”².

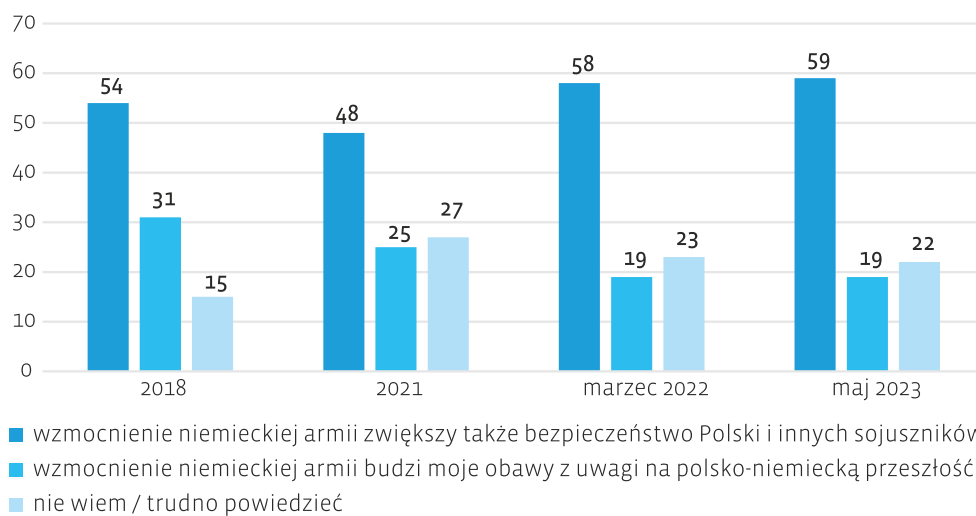
Ogłoszenie zwiększenia niemieckiego budżetu przeznaczonego na bezpieczeństwo, w tym plany osiągnięcia wymaganych przez NATO wydatków na wojsko na poziomie 2% PKB oraz stworzenie specjalnego funduszu o wysokości 100 miliardów euro, kanclerz Olaf Scholz ogłosił kilka dni po rosyjskiej napaści na Ukrainę w lutym 2022 roku. Kolejne tygodnie przynosiły różnego rodzaju wiadomości. Część z nich sugerowała, że Bundeswehra jest w bardzo złym stanie, a podwyższone nakłady za wolno zmieniają tę sytuację. Inne wskazywały na kolejne zakupy sprzętu dla wojska.

Odpowiadając na ogólne pytanie dotyczące nadziei i obaw związanych z silniejszą niemiecką armią, większość Polaków wyraża przekonanie, że wzmocnienie Bundeswehry zwiększy także bezpieczeństwo Polski i innych sojuszników (59%). Odsetek ten jest identyczny z liczbą Polaków podzielających tę opinię w marcu 2022 roku, a więc bezpośrednio po rosyjskim ataku na Ukrainę i zapowiedzi kanclerza Olafa Scholza podniesienia wydatków na armię.

Dopytywani jednak o konkretne zmiany w niemieckim podejściu do polityki bezpieczeństwa, Polacy mają trudności z oceną, na ile są one rzeczywistym przełomem. Za autentyczny punkt zwrotny w niemieckiej polityce obronności i polityce zagranicznej, który będzie konsekwentnie realizowany, uznaje je wprawdzie największa grupa polskich badanych (37%), ale niewiele mniej (31%) postrzega je jako emocjonalną reakcję na wybuch wojny na wschodzie, która nie wywoła długotrwałych zmian w niemieckiej polityce, natomiast co trzeci respondent nie ma na ten temat zdania.

² <https://www.rp.pl/polityka/art36479031-kaczynski-nie-wiem-czy-niemcy-chca-sie-zbroic-przeciw-rosji-czy-przeciw-nam#>

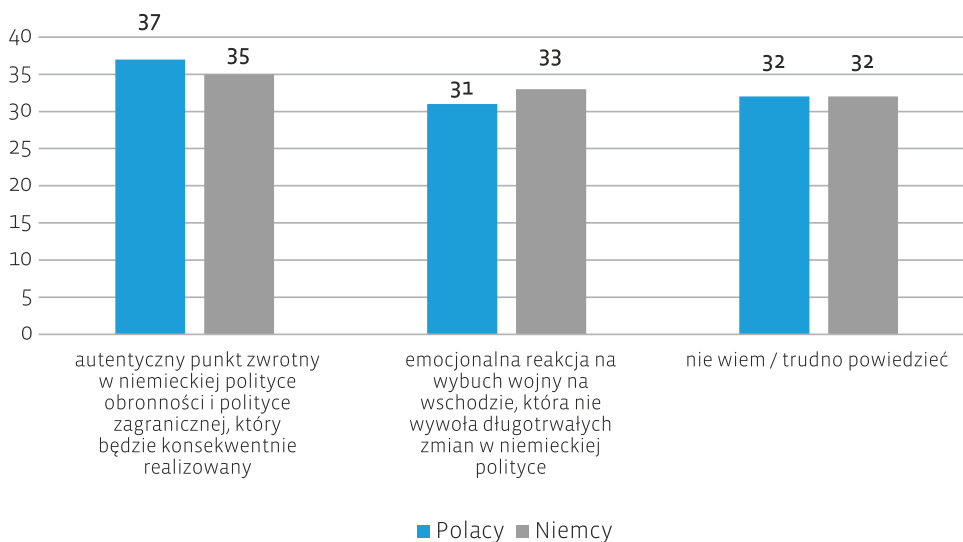
Wykres 14: Czy wzmocnienie niemieckiej armii zwiększy bezpieczeństwo Polski? Odpowiedzi Polaków w 2018, 2021, w marcu 2022 oraz w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

O tym, jak trudno ocenić rzeczywiste zmiany w Niemczech świadczy fakt, że **podzieleni w opiniach na ten temat są także sami Niemcy. Odsetki polskich i niemieckich odpowiedzi zasadniczo się od siebie nie różnią.**

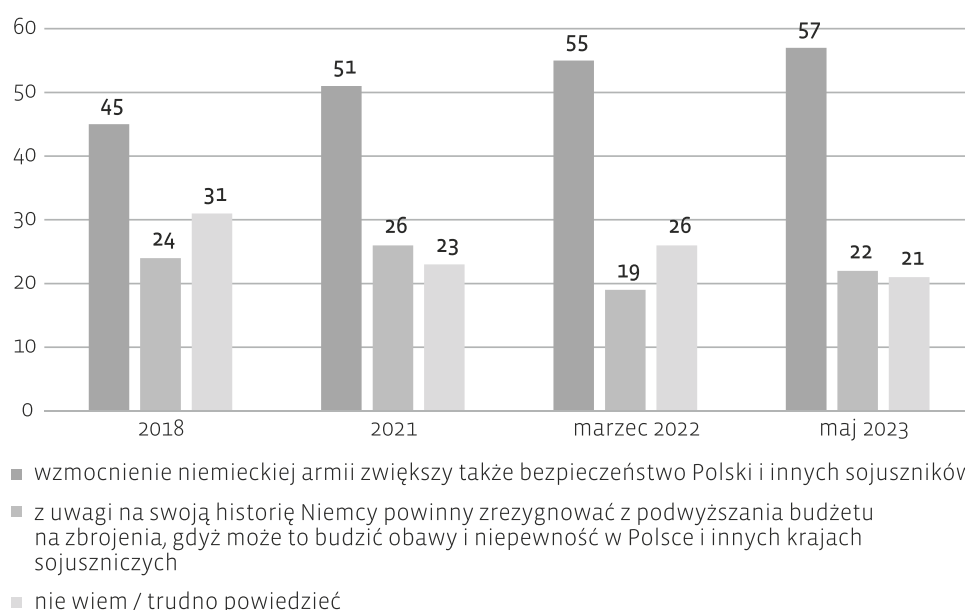
Wykres 15: Ogłoszenie przez niemiecki rząd radykalnego zwiększenia wydatków zbrojeniowych, zmiana w polityce wobec Rosji i inne działania w reakcji na rosyjską napaść na Ukrainę to? Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

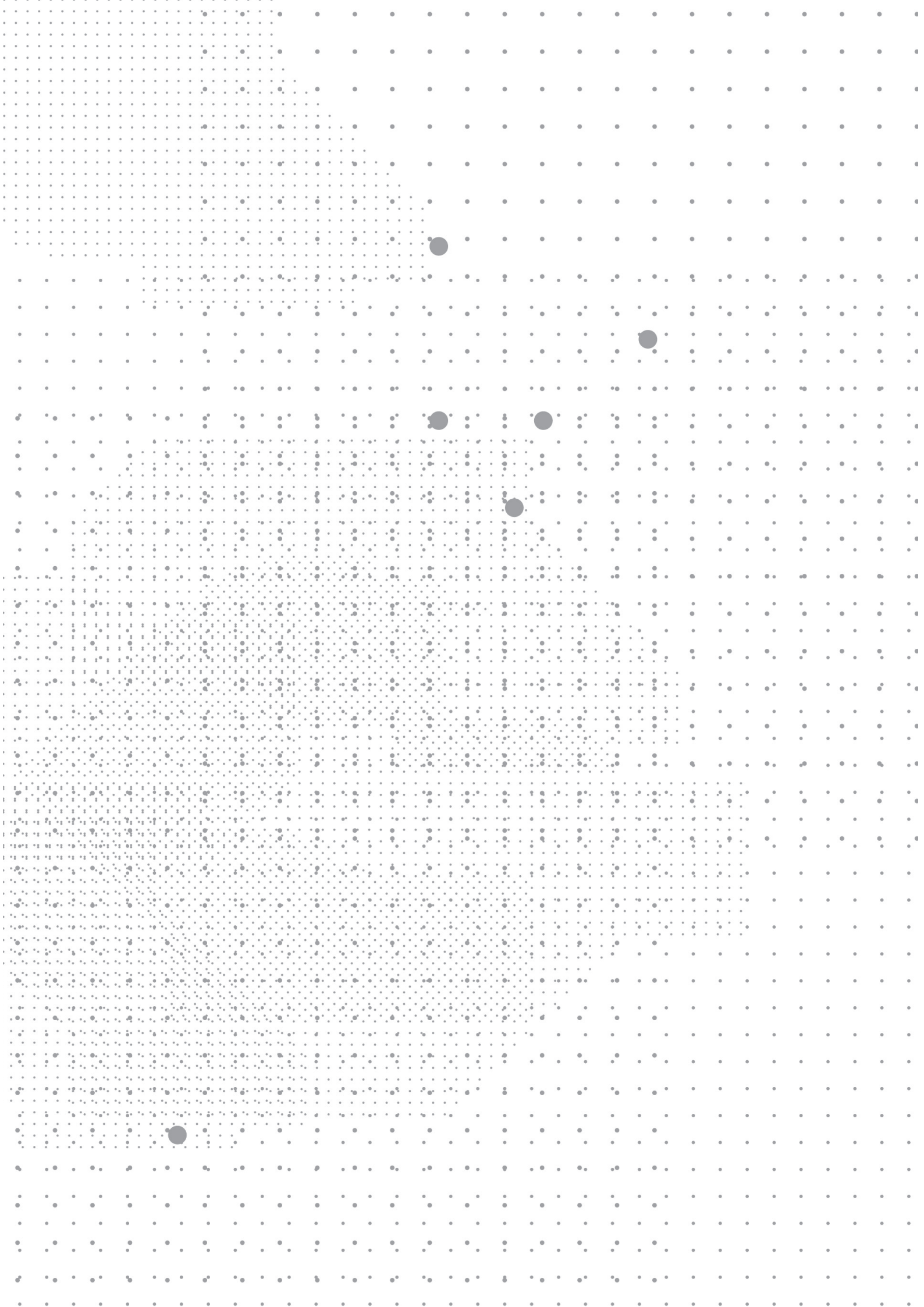
Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Podobieństwo w odpowiedziach widać także w odniesieniu do zwiększania potencjału niemieckiej armii. **Niemcy, podobnie jak Polacy, w zbliżonej większości uznają, że silniejsza Bundeswehra oznacza większe bezpieczeństwo sojuszników.** Również identycznie jak po polskiej stronie odsetki odpowiedzi pozostały bez zmian wobec tych z marca ubiegłego roku.

Wykres 16: Czy wzmocnienie niemieckiej armii zwiększy bezpieczeństwo Polski? Odpowiedzi Niemców w 2018, 2021, marcu 2022 oraz w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Postrzeganie pozycji Polski i Niemiec w polityce europejskiej i międzynarodowej po wybuchu wojny w Ukrainie

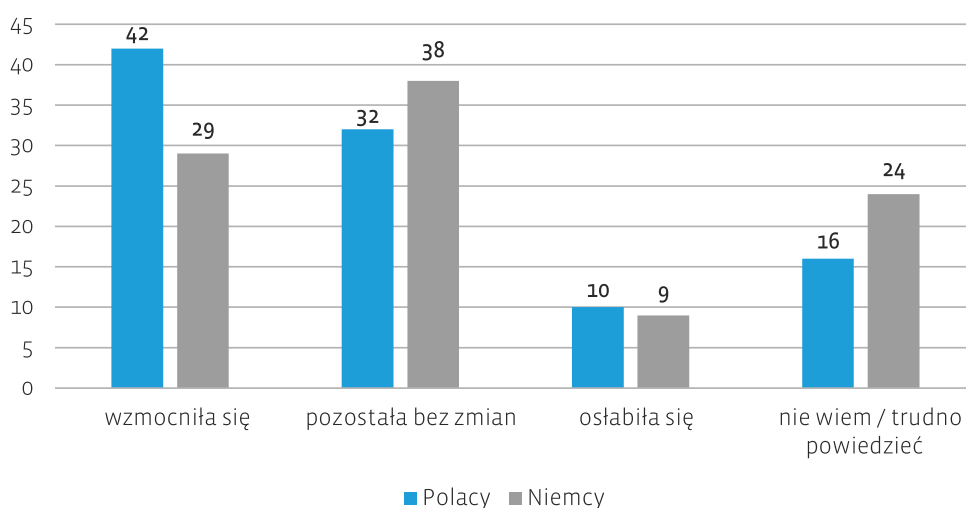
Znaczny zakres wsparcia kierowanego przez Polskę do Ukrainy, przyjęcie milionów ukraińskich uchodźców, bycie korytarzem transportowym dla sprzętu wojskowego i towarów, wysyłanych przez inne państwa do Ukrainy powoduje, że znaczenie Polski na arenie międzynarodowej miało szansę się poprawić. Jednocześnie okoliczności te należy umieć wykorzystać, aby potencjalne wzmocnienie pozycji rzeczywiście miało miejsce. Opozycja i część ekspertów zarzuca rządowi Zjednoczonej Prawicy, że zaprzepaścił szansę, jaką wytworzyła obecna sytuacja i nie doprowadził do realnej zmiany polskiej pozycji na świecie.

Polacy nie mają na ten temat jednoznacznego stanowiska. Największa grupa Polaków sądzi, że polska pozycja wzmocniła się (42%), ale tylko o dziesięć punktów procentowych badanych mniej uważa, że pozostała bez zmian (32%). Jedyne co dziesiąty twierdzi, że pozycja uległa osłabieniu.

Niemcy są stosunkowo ostrożni w ocenie wpływu wojny na pozycję polityczną Polski, a największa grupa sądzi, że pozostała ona bez zmian. Mniej niż co trzeci ankietowany uważa, że pozycja Polski się wzmocniła, a co czwarty nie ma w tej sprawie zdania.

Zarówno polscy jak i niemieccy badani, którzy uważają, że wsparcie Polski jest odpowiednie lub duże, ale powinno być zwiększone, częściej od pozostałych uważają, że sytuacja Polski wzmocniła się.

Wykres 17: Pozycja Polski w polityce europejskiej i międzynarodowej po wybuchu wojny na Ukrainie... Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

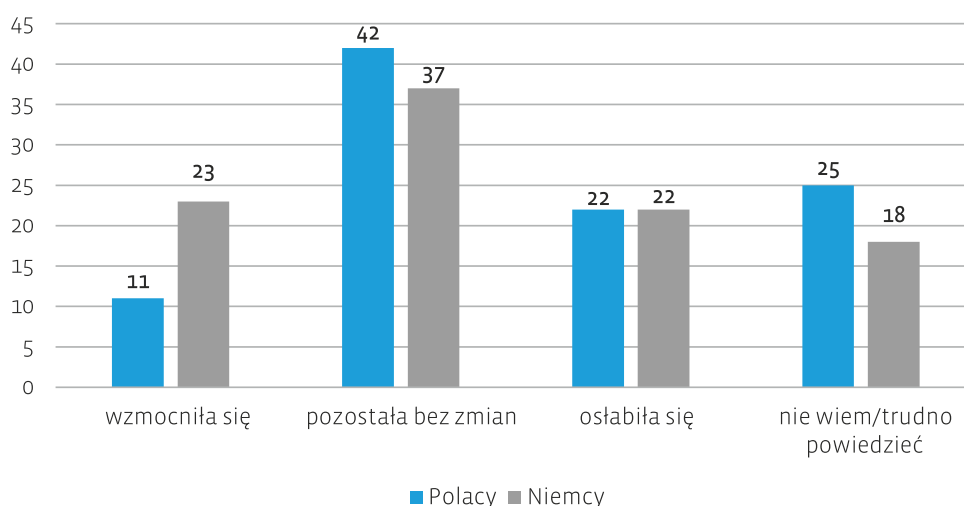

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

Błędy w komunikowaniu na temat dostaw broni do Ukrainy oraz, w ocenie części międzynarodowej opinii publicznej, zbyt wolne i ograniczone działania wspierające Ukrainę mogą odbijać się na ocenach niemieckiej pozycji w Europie i na świecie. W Polsce na takie postrzeganie wpływać może także wspomniana niechętna Niemcom retoryka władz. Ta jednak częściowo sobie zaprzecza, z jednej strony oskarżając Niemcy generalnie o mocarstwowe zapędy, z drugiej wskazując na ich słabość.

Największa grupa polskich badanych nie dostrzega zmian w niemieckiej pozycji na arenie międzynarodowej (42%). Dwa razy więcej Polaków uważa natomiast, że pozycja ta się osłabiła (22%), niż sądzi, że się wzmocniła (11%). **Niemcy są w swoich opiniach bardzo podzieleni. Podobnie jak w Polsce, najwięcej respondentów sądzi, że pozycja nie uległa zmianie (37%),** ale odsetek ten jest niższy niż w Polsce. O wzmocnieniu i osłabieniu pozycji swojego kraju przekonanych jest tyle samo Niemców (23% i 22%). W tym ostatnim przypadku odsetek jest identyczny jak po polskiej stronie.

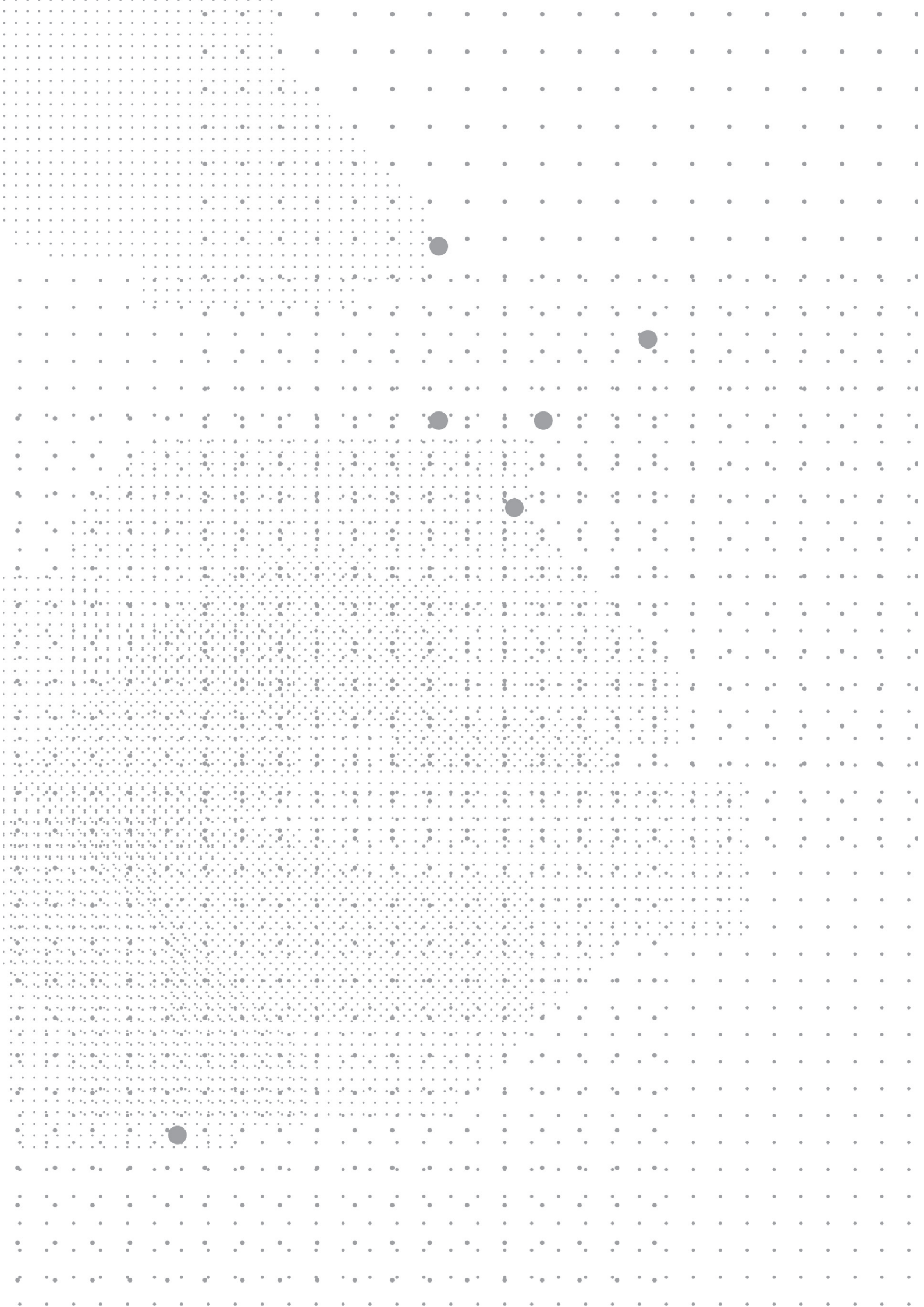
Wykres 18: Pozycja Niemiec w polityce europejskiej i międzynarodowej po wybuchu wojny na Ukrainie... Odpowiedzi Polaków i Niemców w maju 2023 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska-Niemcy 2023

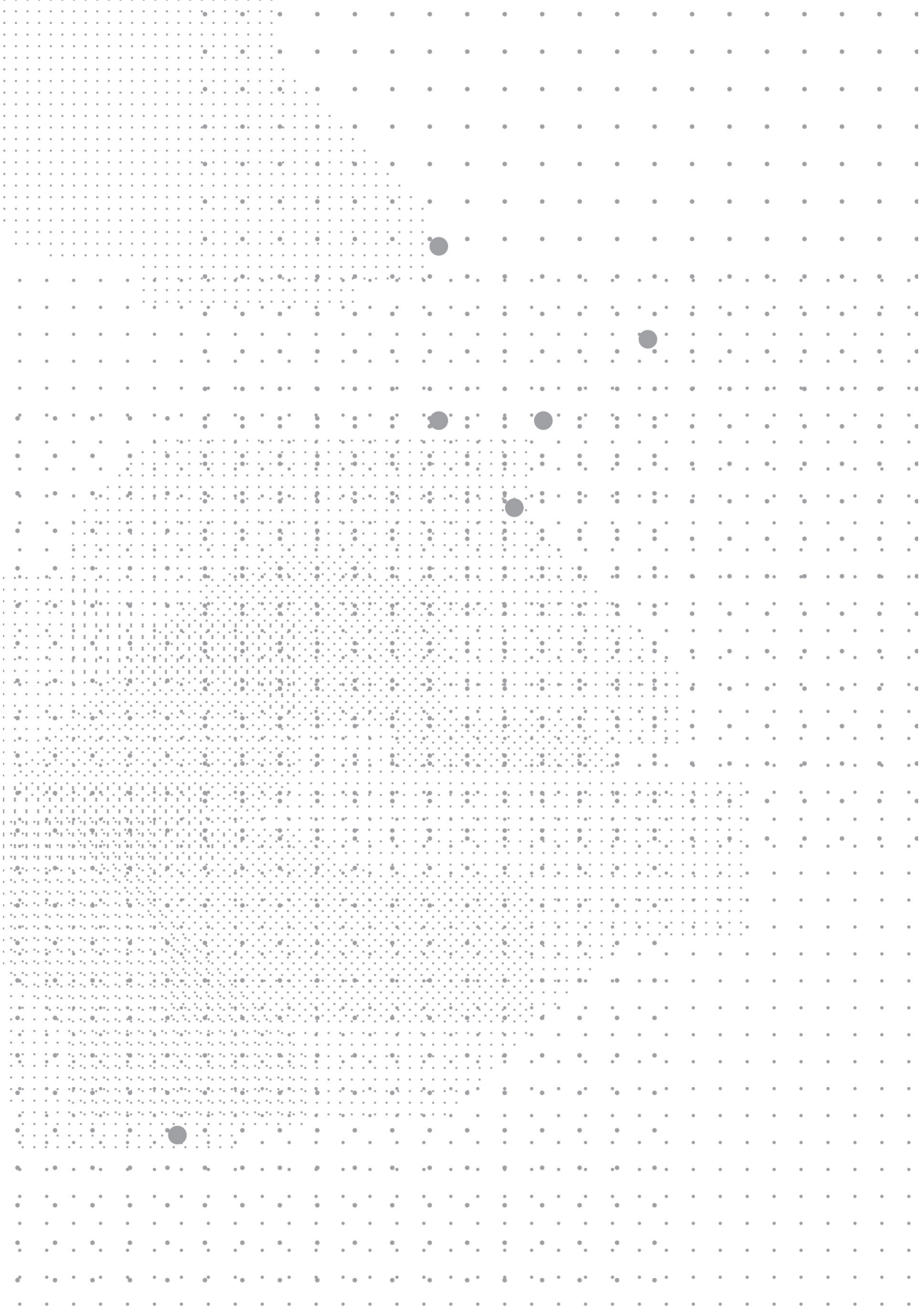
Analiza związków pomiędzy odpowiedziami o ocenę wsparcia i o pozycję danego kraju pokazuje, że polscy badani, którzy uważają, że wsparcie Niemiec jest zbyt małe, częściej twierdzą, że sytuacja Niemiec wzmocniła się. Przy czym w tym względzie są najbardziej zbliżeni do tych, którzy sądzą, że wsparcie Niemiec jest zbyt duże, czyli osób o zupełnie innych poglądach dotyczących niemieckiego wsparcia). Po niemieckiej stronie zależności są nieco inne. Osoby twierdzące, że wsparcie Niemiec jest odpowiednie lub duże, ale powinno być zwiększone, częściej od pozostałych podzielają opinię, że sytuacja Niemiec wzmocniła się lub pozostała bez zmian.

Zestawienie ocen pozycji obu krajów wskazuje, że w polskich odpowiedziach widoczna jest tylko jedna tendencja – ta sama grupa respondentów twierdzi, że pozycja obu państw nie uległa zmianie. W przypadku odpowiedzi niemieckich można zauważyć inną zbieżność – badani, którzy uważają, że sytuacja Polski się wzmocniła nieco częściej od innych twierdzą tak samo na temat pozycji Niemiec.

Ocena wielu aspektów niemieckiej polityki przysparza znacznej części Polaków, a polskiej – Niemców – problemy – odsetek odpowiedzi „nie wiem/trudno powiedzieć” jest stosunkowo wysoki i waha się w analizowanych przypadkach w Polsce od 22% do 33%, a w Niemczech od 18% do 31%. Po niemieckiej stronie nie jest to tendencja nowa ani zaskakująca. Na przestrzeni badań z serii Barometr Polska-Niemcy badani niemieccy bardzo często mieli trudności z wydaniem opinii na temat polskiej polityki. Teza, że Niemcy nie znają Polski, a w niemieckiej sferze publicznej mówi się o Polsce (za)mało, jest rozpowszechniona. Warto natomiast podkreślić wysoki odsetek niezdecydowanych Polaków. Jest to interesujące, gdyż w polskich politycznych bańkach medialnych można odnieść wrażenie, że temat Niemiec i ich polityki jest wszechobecny, a każdy Polak ma zdanie na ten temat – zgodnie z polską polaryzacją – skrajnie pozytywne lub negatywne. Bardzo częste wypowiedzi przedstawicieli polskiego obozu władzy na temat Niemiec i ich polityki z jednej strony trafiają więc do dwóch kręgów odbiorców z różnym skutkiem. Z jednej strony trafia do grupy Polaków, którzy faktycznie mają złe zdanie o niemieckich działaniach (są więc w tym zdaniu utwardzani, oraz/ lub też – i oto najbardziej chodzi zapewne politykom PiS – z zadowoleniem przyjmują ich słowa) lub odwrotnie – mają to złe zdanie, gdyż słyszą takie opinie od polityków i ekspertów, których generalnie popierają/słuchają. Z drugiej strony jest grupa Polaków, którzy opinii o niemieckiej polityce nie mają. Do nich antyniemiecka retoryka może w ogóle nie trafiać, a więc być bezzasadna. Ale, jeśli opinie te wypowiedzane są przez tych polityków, którym ufają, mogą one się przyczynić do dalszego pogarszania się wizerunku Niemiec w Polsce.

Opinie Polaków w większości przypadków nie zależą od cech społeczno-demograficznych. Tradycyjnie w Barometrze Polska-Niemcy odnotowujemy natomiast związki polskich odpowiedzi z preferencjami politycznymi respondentów. W tym kontekście interesujące jest, że badanie pokazało porównywalnie silne wsparcie dla różnych form pomocy walczącej Ukrainie w elektoratach głównych sił politycznych. Przy czym wsparcie to jest najsilniejsze (rzędu 80-90%) w elektoratach dwóch największych partii, których wyborcy na ogół zajmują skrajnie przeciwne stanowiska w kwestiach politycznych, czyli Prawa i Sprawiedliwości (PiS) i Koalicji Obywatelskiej (KO.) Stosunkowo większe różnice dotyczą jedynie poparcia dla przyjmowania uchodźców z Ukrainy – popiera je ponad 80% wyborców KO, niemal 70% wyborców PiS, ale jedynie 41% wyborców Konfederacji (podobny odsetek tych ostatnich jest przeciw). Elektoraty partyjne także różnie oceniają zakres polskiego wsparcia dla Ukrainy – za odpowiednie uważa je 68% wyborców PiS i 56% wyborców KO (co piąty chce zwiększenia wsparcia – więcej niż zwolennicy jakiegokolwiek innej partii). Jeszcze większe są różnice w ocenie niemieckiego wsparcia, chociaż tutaj zarówno wyborcy PiS jak i KO chcieliby, żeby było ono większe. Różnice dotyczą także reakcji na informacje o planach rozbudowy niemieckich sił zbrojnych – pozytywnie ocenia je 90% wyborców KO oraz 47% wyborców PiS (35% tych ostatnich stwierdza, że plany te budzą ich niepokój).

W Niemczech podziały w opinii publicznej widać najsilniej (choć nie w każdej kwestii) pomiędzy mieszkańcami zachodnich i wschodnich landów. Mieszkańcy zachodnich Niemiec stanowczo popierają wsparcie dla Ukrainy i sankcje wobec Rosji, podczas gdy opinia publiczna we wschodnich krajach związkowych jest dość podzielona, chociaż i tu najwięcej respondentów jest za sankcjami czy dostawami broni. Interesującym wyjątkiem jest przyjmowanie uchodźców z Ukrainy, dla którego poparcie w podobnym stopniu wyraża większość badanych zarówno na wschodzie i zachodzie. Podobnie jest, jeśli chodzi o ocenę zakresu niemieckiej pomocy dla Ukrainy – jako zbyt dużą ocenia ją 40% Niemców z terenów wschodnich, a jedynie 28% z zachodnich. Podziały w opiniach nie dotyczą natomiast poczucia zagrożenia ze strony Rosji, które jest podobne w obu częściach Niemiec.

Zróznicowanie odpowiedzi w Niemczech jest zdecydowanie słabiej niż w Polsce powiązane z podziałami politycznymi wśród respondentów. Opinie zwolenników wszystkich głównych sił politycznych w sprawie pomocy Ukrainie są dość zgodne. Od tego konsensu odcina się jedynie elektorat Alternatywy dla Niemiec (AfD), który w badanych kwestiach ma poglądy radykalnie różne niż wyborcy pozostałych głównych partii, w tym opozycyjnej chadecji (CDU/

CSU). Zdecydowana większość wyborców AfD jest przeciwna jakimkolwiek formom pomocy Ukrainie czy sankcji wobec Rosji oraz uważa, że niemiecka pomoc dla Ukrainy jest zdecydowanie za duża. Widać tu różnice pomiędzy AfD, a jej polską odpowiedniczką, czyli Konfederacją. Wyborcy tej ostatniej są dość podzieleni, jednak w niemal każdej kwestii największa ich grupa ma poglądy takie same jak polski polityczny mainstream.

Badania zostały przeprowadzone w ramach cyklicznego projektu badawczego Barometr Polska – Niemcy przez Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut, Fundację Konrada Adenauera i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Za realizację badań odpowiadała firma KANTAR PUBLIC. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI (za pomocą panelu internetowego) na reprezentatywnej grupie tysiąca mieszkańców Polski i tysiąca mieszkańców Niemiec w wieku od osiemnastu do siedemdziesięciu pięciu lat przez w dniach od 16 do 26 maja 2023 roku. Obie ogólnokrajowe próby respondentów są reprezentatywne ze względu na płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz wykształcenie.

